

Κοιτάζοντας στο μέλλον
Αφιερώνεται στο παρελθόν
που πρέπει να τιμούμε
Και επάνω του να χτίζουμε

Μονάχα εμείς, τον άνθρωπο που στέκει αδιάφορος για τη δημόσια ζωή, όχι μόνο δεν τον λογαριάζουμε για ήσυχο και φρόνιμο πολίτη, αλλά αντίθετα άχρηστο – Επιτάφιος του Περικλή 431 π.χ.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Αν μαθαίνατε ότι σε ένα σχολείο με πολλά τμήματα για κάθε τάξη επί πολλά χρόνια «δεν υπήρχε» το πρώτο τμήμα και ότι η αρίθμηση άρχιζε από το δεύτερο, δεν θα προσπαθούσατε να βρείτε τι έγινε το χαμένο τμήμα ;;;;

Σε αυτό το βιβλίο ασχολούμαι με την ιχνηλάτηση ενός τέτοιου «χαμένου τμήματος» στα πολιτικο-κομματικά πράγματα της χώρας. Και μάλιστα ενός τμήματος, του οποίου τα αντίστοιχα σε όλο τον κόσμο, και ειδικότερα στην Ευρώπη, ήταν από τα πιο προβεβλημένα, άσκησαν και ασκούν την εξουσία και ωφέλησαν πολλαπλά τους λαούς τους. Εννοώ φυσικά τα κόμματα της Σοσιαλιστικής Διεθνούς ενώ στην Ελλάδα «παρήλασαν» και είδαμε όλα τα άλλα – Λενινιστές – Τροτσικιστές – Μασοϊκούς – Τρίτους Δρόμους – κλπ.

Οι περισσότεροι γράφουν για «επιτυχημένες» ιστορίες η για «ρομαντικές θυσίες». Εδώ δεν πρόκειται για τίποτα από τα δύο. Πρόκειται για την «γιορτή» μιάς μεγάλης και διαχρονικής παρέας.

Ένας νέος που θα ξεκινούσε σήμερα την εξέταση των ελληνικών κομματικών σχηματισμών, πολύ δύσκολα θα ανακάλυπτε τα ίχνη των εκτός ΠΑΣΟΚ σοσιαλδημοκρατών. Στους μεγαλύτερους βέβαια, και τελευταία και σε αυτούς που εναντιώνονταν παλαιά, τα ίχνη αυτά είναι έντονα και οι αναμνήσεις είναι ζωντανές.

Μέχρι την εμφάνιση του ΠΑΣΟΚ, οι έλληνες σοσιαλδημοκράτες αριστεροί (η ταυτόσημα σοσιαλιστές) ήταν συνήθως σκιασμένοι από το λενινιστικό και το ανανεωτικό συνήθως κομμάτι της Αριστεράς.

Οι πρωταγωνιστές, πολλοί από τους οποίους έχουν συμβάλει με κείμενά τους εδώ, έχουν κοσμήσει την πολιτική, σε διάφορα κόμματα και φορείς, αλλά αυτό έγινε σαν άτομα και όχι συλλογικά και με άξονα τον σοσιαλδημοκρατικό στόχο.

Το βιβλίο αυτό δεν φιλοδοξεί να είναι η ιστορία της ελληνικής σοσιαλδημοκρατίας την μεταδικτατορική περίοδο. Σήμερα όμως υπάρχει ένα κενό, σαν «μαύρη τρύπα», όπου ο παρατηρητής που στερείται προσωπικών επαφών, δεν μπορεί να βρει μια συγκεντρωτική καταγραφή της πορείας πολλών πρωταγωνιστών μετά το 1974 (μέχρι τότε

υπάρχουν αρκετές σχετικές εργασίες και άρθρα) η πριν την ένταξή τους κύρια στο ΠΑΣΟΚ και λιγότερο στον ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟ η την Νέα Δημοκρατία.

Ο ουσιαστικός στόχος του βιβλίου που κρατάτε στα χέρια σας είναι μία ιστορικού τύπου ανασκόπηση (με κύρια μορφή την προσωπική μαρτυρία) σε ένα τομέα της πολιτικής μας ζωής ελάχιστα φωτισμένο και παράλληλα αρκετά συκοφαντημένο (κύρια λόγω του μετρήσιμου αποτελέσματος, αλλά όχι μόνο λόγω αυτού καθώς παραμένει ακόμα «δέος» για κάποιους). Όμως στην «καθαρή» πολιτική δεν πάει τίποτα χαμένο και όλα τα ξαναβρίσκουμε κάποτε μπροστά μας (It all comes back – Paul Butterfield). Πιστεύω ότι τα νέα πρέπει να χτίζονται πάνω στα παλαιά και επίσης ότι οι παρθενικές πολιτικές εμπειρίες είναι καθοριστικές για όλη μας την ζωή και δύσκολα μεταλλάσσονται ολοκληρωτικά. Ο προσωπικός τόνος είναι κυρίαρχος σε όλα σχεδόν τα κείμενα. Οι πρωταγωνιστές της ιστορίας έχουν ήδη αξιοποιηθεί και έχουν πραγματικά κοσμήσει αλλά και επηρεάσει τους χώρους που τους δέχτηκαν. Οι περισσότεροι είναι σήμερα στα σπίτια τους. Παράπλευρος όμως στόχος είναι να συνειδητοποιηθεί ότι υπάρχει ένα πολιτικό δυναμικό, το οποίο είτε «σχοιάζει» είτε όχι, αλλά πάντως παρουσιάζει κάποια συγκεκριμένα χαρακτηριστικά που είναι σίγουρα χρήσιμα για το μέλλον. Και αυτό, κατά την γνώμη μου, αφορά κύρια μεν το ΠΑΣΟΚ αλλά και τον Συνασπισμό και οριακά και την Νέα Δημοκρατία.

Κεντρική άποψη είναι ότι όλα αυτά τα «φροντιστήρια» πολιτικής (αφού ατύχησαν εκλογικά) ευτύχησαν να μπολιάσουν αποφασιστικά μεν το ΠΑΣΟΚ και να συναντηθούν με την κυρίαρχη πια σήμερα τάση του, αλλά και να επηρεάσουν τόσο το ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟ, όσο και λιγότερο την Νέα Δημοκρατία.

Το θέμα που διατρέχει το βιβλίο είναι οι προσπάθειες που έγιναν από το 1974 και μετά για την δημιουργία και εδραίωση ενός ελληνικού κόμματος δημοκρατικού σοσιαλισμού εκτός της παραδοσιακής Αριστεράς και του ΠΑΣΟΚ, όπως την έζησε ένας νέος αστικής ανατροφής προερχόμενος από προοδευτικό-εαμικό-κεντρώο σόι της Λευκάδας. Μπορεί να υποστηριχθεί ότι όσοι έζησαν αυτές τις προσπάθειες, εν πολλοίς διαμορφώθηκαν με τα χαρακτηριστικά “πολιτικής σχολής” και κάποιων πολύ χωνεμένων πίστσεων και ηθικών.

Για την εξέλιξη του θέματος πριν το 1972 δεν μπορούσα, λόγω ηλικίας, να προσφέρω κάτι σε όσα έχουν ήδη γραφτεί και έτσι το νήμα πιάνεται από το 1972, την χρονιά της εισόδου μου στο Εθνικό Μετσόβειο Πολυτεχνείο στην Σχολή Πολιτικών Μηχανικών. Η ταινία όμως αυτή είναι το τελευταίο (?) επεισόδιο σε μία ιστορία, που άρχισε τις αρχές του 20ου αιώνα και εξελισσόταν (περιθωριακά της κύριας πολιτικής σκηνής) επί πολλά χρόνια και με πολλούς γνωστούς πρωταγωνιστές καθώς το ζητούμενο υπήρχε από παλιά.

Η τελευταία περίοδος της χούντας (1972-1974) πέρασε μέσα σε ένα τυφώνα γεγονότων σε χαλαρή γνωριμία με την ομάδα του περιοδικού “Προσανατολισμοί” (Τζανετάκος, Πάγκαλος, Χριστοδουλάκης) και την ΕΚΙΝ (Βερνίκος κ.α.). Τα περισσότερα από αυτά τα στελέχη συνέχισαν να πρωταγωνιστούν μέχρι σήμερα στην ευρεία πολιτική ζωή.

Οι εξελίξεις της μεταπολίτευσης και των 3 πρώτων χρόνων (1974-1977) με βρίσκουν στην πανελλαδική φοιτητική παράταξη “Δημοκρατική Πορεία” και με χαλαρή σύνδεση με την ΕΚΝΔ. (Νέες Δυνάμεις, Χασαπίδης κλπ). Η αποχουντοποίηση στα ΑΕΙ προωθήθηκε με υφυπουργό παιδείας τον Δ. Τσάτσο και σύμβουλους τους Π. Κανελλάκη, Δ. Μαρωνίτη και Δ. Φατούρο. Το κανάλι συνεργασίας με την Ανανεωτική Αριστερά ήταν πάντα ενεργό και εκφράστηκε και οργανωτικά και στην Αθήνα αλλά και στην Θεσσαλονίκη και άλλες πόλεις. Η απώλεια του Α. Παναγούλη ήταν ένας σταθμός. Οι λανθασμένες και ηττοπαθείς επιλογές αυτών των χρόνων σημάδεψαν καταλυτικά την υπόθεση του δημοκρατικού σοσιαλισμού, άνοιξαν τον δρόμο στο νεόκοπο τότε ΠΑΣΟΚ, αλλά και την

φιλοευρωπαϊκή κομμουνιστογενή Αριστερά, και έγραψαν ουσιαστικά το σενάριο για την πολιτική εξέλιξη της χώρας για επόμενα 30 χρόνια.

Ενα επιμέρους στοιχείο είναι ότι πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη σημασία στην δράση και την διδασχία του Στ. Χασαπίδη, ο οποίος διαμόρφωσε πολιτικά (στις ιδέες του Μπερνστάιν και του Κάουτσκι) μιά ολόκληρη γενιά στελεχών που είτε πρωταγωνιστούν σήμερα στο ΠΑΣΟΚ (μερικοί δε ενεργοποιούνται και στην Νέα Δημοκρατία όσο και να φαίνεται παράξενο) είτε “σχολάζουν” κομματικά. Πρέπει να προσέξετε και τον χαρακτηρισμό «χασαπόσκυλα».

Η παράδοση Παπαναστασίου, Σβώλου, Καρτάλη και Σωμερίτη εκφράστηκε από τον Χαράλαμπο Πρωτοπαπά, δάσκαλο όχι μόνο πολιτικού ήθους και συνέπειας αλλά και του λιτού ύφους στην πολιτική και κομματική ζωή.

Το φθινόπωρο του 1976 αποσπάται (κάπως σπασμωδικά και ανοργάνωτα πρέπει να ομολογηθεί) ενα μέρος των Νέων Δυνάμεων από την ΕΚΝΔ και δημιουργείται η “Πρωτοβουλία για Δημοκρατία και Σοσιαλισμό”. (Μαγκάκης, Τσάτσος, Πρωτοπαπάς, Μήνης, Ιωαννίδης, Βενιζέλος, Ανωμερίτης, Βερελής, Βερνίκος, Πάγκαλος, Σεργόπουλος κ.α.) . Το κανάλι με την Ανανεωτική Αριστερά παρέμεινε ανοιχτό και έτσι συμμετείχαμε στις εκλογές του 1977 με το σχήμα της Συμμαχίας μαζί με το ΚΚΕ Εσωτερικού, την ΕΔΑ (Ηλιού, Λεντάκης, Κατριβάνος, κ.α.) ,την Χριστιανική Δημοκρατία (Ψαρουδάκης, Μηλιαράκης, κ.α.) και την Σοσιαλιστική Πορεία (Κωνσταντόπουλος, Νοταράς, Βάσσης, Καβουνίδης κ.α.) που αποτελούνταν από πρώην στελέχη του ΠΑΣΟΚ, όπου είχαν ήδη προχωρήσει οι “εκκαθαρίσεις”. Σε εκείνες τις εκλογές το ΠΑΣΟΚ έκανε το καθοριστικό άλμα στο 25%. Στην Συμμαχία, που ηττήθηκε εκλέγοντας μόνο δύο βουλευτές (Λεωνίδας Κύρκος και Ηλίας Ηλιού), μπορούμε να δούμε και το πρόπλασμα του Συνασπισμού, που ιδρύθηκε το 1989. Παράλληλα, ο μαρασμός της ΕΚΝΔ-ΕΔΗΚ, κάτω από την παλαιοκομματική πίεση, οδήγησε σε ασφυξία τους εναπομείναντες εκεί σοσιαλδημοκράτες .

Την άνοιξη του 1979 γίνεται η άκρως ελπιδοφόρα ίδρυση του ΚΟΔΗΣΟ (με Γ. Πεσμαζόγλου, Β. Τσουδερού, Χ. Πρωτοπαπά, Κ. Αλαβάνο, Θ. Αναγνωστόπουλο και πραγματικό αστερισμό αναγνωρισμένων στελεχών) από το κομμάτι της “Πρωτοβουλίας” που δεν προσανατολιζόταν προς το ΠΑΣΟΚ, το υπόλοιπο μέρος των Νέων Δυνάμεων και των προοδευτικών της προδικτατορικής Ένωσης Κέντρου που δεν μπορούσαν πλέον να στεγάζονται είτε στο κόμμα του Γ. Μαύρου είτε στην ΕΔΗΚ του Ι. Ζίγδη (οι οποίοι σημειωτέον διακόσμησαν αργότερα τα ψηφοδέλτια του ΠΑΣΟΚ).

Η προσπάθειά μας για το ΚΟΔΗΣΟ (παρά τις σοβαρές διαρροές προς Νέα Δημοκρατία και ΠΑΣΟΚ περί το 1981) κράτησε ουσιαστικά μέχρι τις Ευρωεκλογές του 1984. Μετά την εκλογική συντριβή, την παραίτηση του Γιάγκου Πεσμαζόγλου και την αποχώρηση του σημαντικότερου μέρους του δυναμικού του προς την Νέα Δημοκρατία-εξέλιξη για την οποία ευθύνονται και κάποιες κεφαλές του ΠΑΣΟΚ (όπως περιγράφεται σε παρακάτω κείμενα), το κόμμα , κρατήθηκε με ανεξάρτητη κοινοβουλευτική εκπροσώπηση μέχρι το 1989 από τον Χ. Πρωτοπαπά (μέσω Νέας Δημοκρατίας), και σοβαρά αποδυναμωμένο και χωρίς ουσιαστικές προοπτικές, συμμετείχε στην Ίδρυση του Συνασπισμού το 1989 μαζί με τις δυνάμεις που συγκρότησαν το 1977 την Συμμαχία , εκτός από την Χριστιανική Δημοκρατία αλλά με την προσθήκη του ΚΚΕ.

Όσα στελέχη είχαμε μείνει στο ΚΟΔΗΣΟ μέχρι το 1989, ενταχθήκαμε στον ενιαίο Συνασπισμό που ξεκίνησε με την συμμετοχή πολλών προσωπικοτήτων της Κεντροαριστεράς και προοπτική να αμφισβητήσει την απόλυτη κυριαρχία πλέον του ΠΑΣΟΚ (έστω και στρεβλά) στον χώρο του Δημοκρατικού Σοσιαλισμού . Αν υπήρχε πίστη και συνέπεια στο εγχείρημα (και κύρια μετά την αποχώρηση της συντηρητικής μερίδας του ΚΚΕ), η συνεργατική κυβέρνηση κεντροαριστεράς θα είχε γίνει μάλλον πραγματικότητα και κάποιες στρεβλώσεις της πολιτικής μας ζωής θα είχαν ίσως απαλυθεί. Σταδιακά όμως, λόγω της αδυναμίας εξέλιξης του ΣΥΝ σε κόμμα του δημοκρατικού σοσιαλισμού, οι

περισσότεροι (όπως και εγώ το 1995) αδρανοποιήθηκαν και μόνο ελάχιστοι σοσιαλδημοκράτες συμμετέχουν ακόμα στην κομματική ζωή και στις οργανώσεις του ΣΥΝ. Η προνομιακή και ετεροβαρής, σχέση μας με την ανανεωτική Αριστερά, που είχε ξεκινήσει από την παραίτηση Παναγούλη-ΕΔΗΝ για στήριξη των ψηφοδελτίων του Δημοκρατικού Αγώνα, και όχι της “δικής μας” παράταξης στις φοιτητικές εκλογές του '74 και '75, συνεχίστηκε με την Συμμαχία και κατέληξε (με την έννοια του βιολογικού τέλους) στον Συνασπισμό. Το τρίτο μου κείμενο είναι αρκετά περιγραφικό.

Εδώ θα πρέπει κανείς να αναφερθεί ειδικότερα στο Κέντρο Σοσιαλιστικών Μελετών (Α. Δροσόπουλος, Λ. Σλάβης κ.α.) που είχαν διαφοροποιηθεί από το ΚΟΔΗΣΟ από το 1985 και τους ξανασυντήσαμε το 1989 στον ενιαίο ΣΥΝ. Η δραστηριότητά του (έκδοση αξιολογότερης συνδρομητικής εφημερίδας και εβδομαδιαίες ομιλίες) συνεχίζεται μέχρι σήμερα.

Όλα αυτά τα χρόνια, οι σοσιαλδημοκράτες μηχανικοί (είτε κομματικά ενταγμένοι είτε ανένταχτοι) στεγάζονταν και ενεργοποιούνταν για το Τεχνικό Επιμελητήριο στην παράταξη ΔΕΜ (Δημοκρατική Ένωση Μηχανικών) με ιστορικό ηγέτη και σημερινό επικεφαλής τον Νίκο. Δεσύλλα, ο οποίος διετέλεσε πρόεδρος του ΤΕΕ για 8 χρόνια. Η παράταξη αυτή, δρά μέχρι σήμερα πρωταγωνιστικά (τρίτη-τέταρτη δύναμη και συνεχής συμμετοχή στην διοίκηση) χωρίς καμία κομματική διασύνδεση και βοήθεια.

Απ' ότι προκύπτει από τα παραπάνω, η καλυπτόμενη περίοδος είναι μεγάλη και πολυποίκιλη. Αναγκαστικά έτσι, η κάλυψη που γίνεται είναι ελλειπτική και υποκειμενική (αν και από πολλές γωνίες). Η “αντικειμενική” και επιστημονικά ιστορική αντιμετώπιση θα ήταν πολύ δύσκολη λόγω των πολλών διασπάσεων και εντόνων οργανωτικών διαφοροποιήσεων αλλά και προσωπικών συγκρούσεων και συσσωρευμένης πικρίας. Το εγχείρημα ξεφεύγει από τις δυνατότητές μου και τα γεγονότα εξ' άλλου είναι ακόμα νωπά. Εύχομαι, και έχω ήδη τα πρώτα σχετικά μηνύματα, ότι και άλλοι θα θελήσουν να φωτίσουν κάποιο μέρος του θέματος.

Η μορφή του “συνεργατικού” κειμένου φάνηκε σαν η πιό πρόσφορη για την πρώτη αυτή προσέγγιση του θέματος στο σύνολό του. Υπάρχει πιστεύω η αυθεντικότητα της μαρτυρίας όσων από τους πρωταγωνιστές έτυχε να γνωρίσω προσωπικά. Αυτή η μορφή καθιστά και το σύνολο πιό ευκολοδιάβαστο και προσπελάσιμο.

Η ιδέα για την μορφή αυτού του βιβλίου οφείλεται στην παρουσίαση του βιβλίου του συναγωνιστή, φίλου και κουμπάρου μου Γιώργου Βερνίκου για την κατάληψη της Νομικής, την ΕΚΙΝ και τα γεγονότα των αρχών του 1973 (“Όταν θέλαμε να αλλάξουμε την Ελλάδα” των εκδόσεων Καστανιώτη). Σε αυτό το βιβλίο επανατοποθετείται το κέντρο βάρους του φοιτητικού κινήματος με μία μορφή φρέσκια και ευκολοδιάβαστη λόγω των πολλών συμμετοχών.

Η δική μου δουλειά, εκτός από τα τρία δικά μου κείμενα, συνίσταται στην διαμόρφωση ενός χρονικού σκελετού, στην «ανάθεση» των κειμένων (με ελεύθερο τίτλο και ύφος), την εύρεση και επιλογή των εικόνων κλπ., την σύνταξη του πρόλογου, του επίλογου και κάποιου εισαγωγικού σημειώματος όταν το απαιτούσε το κείμενο και τις τεχνικές διαδικασίες της έκδοσης. Δεν θέλησα να επέμβω, συστήνοντας αλλαγές στην ουσία των κειμένων, ώστε να διατηρηθεί η αρχική φρεσκάδα και να αποτυπωθεί η σημερινή άποψη των συμμετεχόντων για το παρελθόν. Υπάρχουν έτσι κείμενα τελείως διαφορετικού ύφους και στόχευσης. Από το κείμενο πολιτικής ανάλυσης μέχρι την προσωπική εξομολόγηση και ίσως κάθαρση.

Ελπίζω να το ευχαριστηθείτε διαβάζοντάς το και να ξαναοργανώσετε τα δικά σας συμπεράσματα για θέματα που, αν και δεν είναι άγνωστα, δεν απασχολούν σήμερα τους περισσότερους. Μπορείτε επίσης πιθανόν να βοηθηθείτε στους προβληματισμούς σας για τις τωρινές εξελίξεις στο ΠΑΣΟΚ, την κατάσταση στον ΣΥΝ αλλά και κάποιες κινήσεις στην Νέα Δημοκρατία.

Ελπίζω ακόμη και κάποιοι άλλοι να παρακινηθούν και να οργανώσουν την δική τους, ειδικότερη η γενική, αναφορά και «σκάλισμα». Όπως θα δείτε και στον επίλογο, υποστηρίζω ότι η σχετική ενασχόληση δεν είναι είδος πολυτελείας και ότι θα είναι πολλαπλά χρήσιμη για τα κεντρικά πολιτικά θέματα της χώρας, ανεξαρτήτως κόμματος η παράταξης, την εποχή που ξανοίγεται μπροστά μας με νέες προκλήσεις και θεματολογία.

Επεξήγηση αρκτικόλεξων

Ε.Μ.Ε.Π - Εταιρεία Μελέτης Ελληνικών Προβλημάτων (δικτατορία, Γιάγκος κ.α.)
Ε.ΚΙ.Ν – Ελληνοευρωπαϊκή Κίνηση Νέων (δικτατορία, Βερνίκος,Κανελλάκης)
Κ.Ν.Π.Δ. – Κίνημα Νέων Πολιτικών Δυνάμεων (το αστειευόμαστε και «κουνουπίδι»)
Ε.Κ.Ν.Δ - Ένωση Κέντρου Νέες Δυνάμεις (Μαύρος)
Ε.ΔΗ.Κ. – Ένωση Δημοκρατικού Κέντρου (Μαύρος,Ζίγδης)
Σ.Δ.Ε. – Σοσιαλιστική Δημοκρατική Ένωση (Πρωτοπαπάς, Σωμερίτης, Δροσόπουλος, Παπούλιας κ.α.)
Σ.Ε.Ν. – Σύλλογος Ελληνίδας Νοικοκυράς (Γαλάτεια Σακκά)
Δ.Π. – Δημοκρατική Πορεία (φοιτ. παράταξη, οι περισσότεροι από εμάς)
Α.Σ.Δ.Ε.Φ. – Ανεξάρτητη Συνδικαλιστική Δημοκρατική Ένωση Φοιτητών (η πρώτη μας παράταξη στο ΕΜΠ)
Δ.Ε.Σ.Ε.Μ.Π. (Διοικούσα Επιτροπή Συλλόγων ΕΜΠ, οι χουντικοί διορισμένοι)
Αντι ΕΦΕΕ (Αντιδικτατορική ΕΦΕΕ, ΚΚΕ)
Ρ.Φ. (Ρήγας Φεραίος, νεολαία ΚΚΕεσωτερικού)
ΠΑΣΠ (Πανελλήνια Αγωνιστική Σπουδαστική Παράταξη,ΠΑΣΟΚ)
ΑΑΣΠΕ (Αντιφασιστική Αντιϊμπεριαλιστική Σπουδαστική Παράταξη Ελλάδας,Μαοϊκοί)
Ε.ΔΗ.Ν. – Ελληνική Δημοκρατική Νεολαία (Παναγούλης)
Ε.Σ.ΔΗ.Ν. – Ελληνική Σοσιαλιστική Δημοκρατική Νεολαία (μέσα στην ΕΚΝΔ)
Ε.Σ.Ο.Ν. – Ελληνική Σοσιαλιστική Νεολαία (μέσα στην ΕΚΝΔ)
Σ.Ν.Ε. – Σοσιαλιστική Νεολαία Ελλάδας (Πρωτοβουλία, Βερνίκος,Τσαφαράκης,Σεργόπουλος κ.α.)
Κ.Α.Ε. – Κόμμα Αγροτών Εργατών (Ξάνθη,Μπαλαταζής)
Δ.Ε.Μ. – Δημοκρατική Ένωση Μηχανικών (παράταξη στο Τεχνικό Επιμελητήριο,Δεσύλλας,Κοτζαμπασάκης,Τσέγκος κ.α.)
Κ.Σ.Μ. – Κέντρο Σοσιαλιστικών Μελετών (Δροσόπουλος, Σλάβης κ.α.)
Ε.Μ.Α.Ε.Τ. – Εταιρεία Μελέτης Αρχαίας Ελληνικής Τεχνολογίας (Τάσιος)
Ο.ΔΗ.ΣΟΣ. – Όμιλος Δημοκρατικού Σοσιαλισμού (αυτό δεν έχει ακόμα φτιαχτεί!)